

1. Strategi for arbeid mot arbeidslivskriminalitet og sosial dumping i Øvre Romerike Innkjøpssamarbeid

Denne strategien er utarbeidet for å sikre fokus på og oppfølging av arbeid mot arbeidslivskriminalitet og sosial dumping i Øvre Romerike Innkjøpssamarbeids (heretter ØRIK) kontrakter og de kontrakter hvor ØRIK bidrar i anskaffelsen. Strategien gjelder i anskaffelser av varer, tjenester og entrepriser. I de to sistnevnte stilles det særlig strenge krav da risikoen for arbeidslivskriminalitet og sosial dumping anses som veldig stor. Oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår anses å være et strategisk viktig grep for å redusere risiko for arbeidslivskriminalitet og sosial dumping.

2. Definisjoner

Med arbeidslivskriminalitet menes handlinger som bryter med norske lover om lønns- og arbeidsforhold, trygder, skatter og avgifter. Arbeidslivskriminalitet handler om straffbare forhold mens sosial dumping ikke nødvendigvis er kriminelt. Ofte er de to områdene overlappende.

Sosial dumping er ikke entydig definert, men Regjeringen mener sosial dumping er brudd på helse-, miljø og sikkerhetsregler som for eksempel regler om arbeidstid, krav til bostandard og når lønn og andre ytelser er uakseptabelt lave sammenlignet med det norske arbeidstakere normalt tjener.

3. Hvorfor motvirke arbeidslivskriminalitet og sosial dumping

Offentlige arbeidsgivere har et særskilt ansvar for å motvirke sosial dumping. Selv om lønns- og arbeidsvilkår primært er arbeidsgivers ansvar, er offentlige oppdragsgivere pålagt å kontrollere etterlevelse av kravene i praksis i forbindelse med sine kontrakter.

Sosial dumping har store sosiale og økonomiske konsekvenser, også utover de personer som er direkte berørt. Det finnes derfor flere gode grunner til å ha fokus på sosial dumping som for eksempel å sikre god kvalitet og stabile leveranser, ha omsorg for enkeltpersonene som berøres direkte, skape rom for et mer seriøst næringsliv, motvirke arbeidslivskriminalitet, motvirke press på opparbeidede rettigheter i arbeidslivet, omdømme og håndhevelse av lover og regler.

4. Regelverk og veiledere

Denne strategien er basert på gjeldende regelverk og veiledere som er tilgjengelige. Følgende er en oppsummering av de viktigste retningsgiverne i denne strategien.

- Lov om offentlige anskaffelser
- Områder med allmenngjorte tariffier (byggeplasser, elektro, skips- og verftsindustrien, godstransport på vei, jordbruks- og gartnerinæringene, persontransport med turbil og renhold)
- Forskrift om informasjon- og påseplikt og innsynsrett

Følgende veiledere, retningslinjer og tiltak er også lagt til grunn for denne strategien:

- Arbeids- og sosialdepartementets strategi mot arbeidslivskriminalitet
- Arbeidstilsynets rapport med erfaringer fra tilsyn mot sosial dumping
- DFØ sin veileder til Norgesmodellens krav
- DFØ sin veileder om strategiske grep for å hindre svart økonomi og arbeidslivskriminalitet ved anskaffelser i kommuner og fylkeskommuner
- Seriositetsbestemmelser vedtatt i ØRIK kommunene

5. Målsetting

ØRIK og kommunene i innkjøpssamarbeidet skal gå foran som et godt eksempel, redusere risiko for sosial dumping og arbeidslivskriminalitet i arbeid som utføres for kommunene og gjøre det som anses som nødvendig for å bidra til at arbeidere ikke utnyttes.

For å sikre oss mot arbeidslivskriminalitet og svart økonomi må vi ha leverandører og underleverandører der:

- Lønns- og arbeidsforhold er i orden
- Registrering, oppgavelevering og betaling av skatter og avgifter er i orden
- Tilstrekkelig fagkunnskap er på plass
- Det er lett og oversiktlig å vite hvem vi handler med, hvem som jobber for oss, og hvem vi betaler til

Det legges opp til fokuserte tiltak basert på strategiske områder som anses som viktige både for organisasjonen og med tanke på risikofaktor. Strategi og rutinedokumenter skal oppdateres og utvikles i samsvar med de erfaringer som gjøres på området og konkrete pilotprosjekter som gjennomføres og evalueres fortløpende.

6. Tiltak

ØRIK skal følge de kravene som følger av aktuelle lover og forskrifter. Strategien legger opp til en tydeliggjøring og en ytterligere konkretisering av kontraktsvilkår som omhandler arbeidet mot sosial dumping. I tillegg etableres det en arbeidsprosess med ansvarsfordeling som sikrer kontinuerlig risikovurdering og oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår i alle tjeneste-, bygg- og anleggskontrakter

Forberedelsesfase – konkurransegjennomføring
Anskaffelsesstrategien for konkurransen skal inkludere en risikovurdering med tanke på sosial dumping/arbeidskriminalitet
Kontraktsvilkår som gjelder sosial dumping skal synliggjøres i kontrakten og i kunngjøringen
System for egenrapportering og innsynsrett i skatte- og avgiftsinformasjon skal varsles ved kunngjøring
Kvalifikasjonskravene skal sikre at leverandørene lever opp til vår målsetting med tanke på lønns- og arbeidsvilkår
Det skal legges til rette for at andre kriterier enn pris evalueres i en konkurranse for å sikre det beste forholdet mellom pris og kvalitet
Tiltak i kontrakten
Kontraktene skal inneholde relevante krav til forhold rundt lønns- og arbeidsvilkår og sikkerhet på arbeidsplassen

Kontrakten skal inneholde tydelige sanksjoner ved brudd på bestemmelsene som gjelder lønns- og arbeidsvilkår og sikkerhet på arbeidsplassen
Kontraktsoppfølging
Det skal utarbeides en risikovurdering tilknyttet hver enkelt kontrakt
For kontrakter med middels eller høy risiko skal det gjennomføres en stedlig kontroll i samarbeid med Arbeidsgiverkontrollen
Ved funn av avvik i den stedlige kontrollen skal det vurderes dokumentgjennomgang og/eller bokettersyn. Gjennomgang/ettersyn gjennomføres av Arbeidsgiverkontrollen, kemner, politi eller uavhengig 3. part på bakgrunn av alvorlighetsgraden i funnene.
Rapportering
Hver kontroll avsluttes med en rapport med oversikt over type kontroll, hva som ble kontrollert, hvilken dokumentasjon som ble innhentet, eventuelle funn, hvilke krav som ble satt og frister som ble gitt.
Eventuell jevnlig rapportering i henhold til interne retningslinjer i den enkelte kommune.
Årlig rapport med oversikt over alle gjennomførte kontroller og eventuelle funn
Etablering av OBS-liste og svarteliste over leverandører basert på funn i kontrollene
Generelt fokus
Målsettinger for arbeidet mot sosial dumping skal inkluderes i alle relevante strategidokumenter
Det skal utarbeides rutiner for oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår i kontraktene
Det skal innføres jevnlig risikovurdering av løpende kontrakter
Ved signaler om potensielle brudd (f.eks. negativ omtale i media, endring i firmanavn/org. nummer, hyppig utskiftning av underleverandører) skal det gjennomføres en risikovurdering og iverksettes tiltak ved behov
Behovet for stikkprøver skal vurderes løpende

7. Ansvar for oppfølging av strategien

Øvre Romerike Innkjøpssamarbeid har ansvar for at strategien følges opp, at nødvendige rutiner etableres og at aktuelle maler inneholder nødvendige krav. Avdelingen skal sørge for at det informeres om strategien når den vedtas og at strategien er tilgjengelig via hjemmeside eller lignende.

Alle ansatte har et ansvar for å kontakte Øvre Romerike Innkjøpssamarbeid dersom de blir kjent med forhold knyttet til sosial dumping hos en kommende eller eksisterende leverandør.

Fordeling av ansvar vil bli vurdert i strategiperioden basert på pilotprosjekter og erfaringer som gjøres i strategiperioden.

8. Kompetanse og kapasitet

Gjennomføring av strategien er avhengig av intern bistand og kompetanse for å kunne oppfylle de tiltak som beskrives i strategien. Rolle- og ansvarsfordeling vil avklares i løpet av strategiperioden da kommende periode er den første med en enhetlig strategi for oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår i kontrakter.

Behovet for en uavhengig 3. part som kan bidra i strategiarbeidet må vurderes fortløpende i strategiperioden. Der man ser behovet for en kontroll gjennomført av en uavhengig 3. part må det avklares om budsjettmidlene til dette skal ligge på det enkelte prosjekt eller i en mer sentral enhet.

9. Strategiens varighet

Strategien trer i kraft i henhold til vedtak i den enkelte kommune og varer i inntil fire år til 1.1.2022. Strategien skal revideres i løpet av perioden dersom aktuelt regelverk tilsier det, øvrige strategier tilsier det og/eller dersom andre forhold tilsier at en revisjon er nødvendig.

10. Revisjonshistorikk

Revisjonsnummer	Dato	Saksnr.	Type endring
1	15.07.2026		Endringer i anskaffelsesregelverket 1. juli 2026. Redaksjonelle endringer